

A UŽ JE TO TADY: ta cesta, jíž se tolik děsil. Ta, na níž dovrší padesátku. Všechny ostatní cesty v jeho životě vedly nevědomky k téhle jediné. Pobyt v Itálii s Robertem. Výlet do Francie s Freddym. Divoký přejezd přes celé Státy až do San Franciska, kde se po vysoké zabydlel u přítele Lewise. I dětské cestování – táboření s otcem, který ho brával na někdejší bojiště z dob občanské války. Jak jasně se pamatuje na ty chvíle, kdy prohledával půdu kolem jejich stanu, jestli nenajde kulku, a našel – div divoucí! – hrot šípu (časem si začal připouštět možnost, že ho tam schoval otec). Nebo na házení nožem, při kterém tatínek nešikovnému chlapci svěřil vystřelovák a Arthur jím házel tak vyděšeně, jako by měl v ruce jedovatého hada, a jednou s ním dokonce *opravdového hada* trefil (byť nutno podotknout, že už to měl nějaký den za sebou). Na bramboru v alobalu, pečenou

v ohni. Na strašidelnou historku o zlatém hnátu – otcovo oblíbené povídání u táboráku. Jak drahé byly Lessovi tyhle vzpomínky. (Později našel v jeho knihovně titul *Jak vychovat chlapa*, který otcům radil, co si počít se změkčilými syny, a všechny uvedené aktivity – táboření na dávných bitevních polích, házení nožem, opékání i strašidelné příběhy – tam byly podtrhané modrým fixem. Ani tenhle archeologický nález však jeho šťastné vzpomínky na dětství neposkvřnil.) Tehdy mu všechny cesty připadaly nečitelné jako postavení hvězd na obloze. Teprve teď v nich začal vidět znamení zvěrokruhu – a právě vycházel Štír.

Spoléhal na to, že letí z Berlína do Maroka, s krátkou přestávkou v Paříži. Necítil lítost a nic v Německu nenechal. Poslední zrnka písku jeho čtyřicátých let v přesýpacích hodinách života budou saharská.

Ale kdepak do Maroka.

V Paříži nastal problém. Arthur Less svádí celoživotní boj se záludnostmi DPH. Jako americký občan má nárok na vrácení daně z přidané hodnoty u zboží zakoupeného mimo Spojené státy. V obchodech vás za tím účelem vybaví zvláštní obálkou, vyplníte formulář a všechno se zdá jednoduché – na letišti si najdete příslušné celní okénko, kde vám tu žádost orazítkují, a pak už si můžete čekat na peníze. Jenže on zná jinou verzi tohoto příběhu. Zavřená okénka letištních celníků, neboť jejich pracoviště se opravuje, a tvrdohlavé úředníky, kteří chtějí vidět zboží, jež má dávno uložené v odbaveném kufří. To už je snazší získat vízum do Barmy. Jak je to vlastně dlouho, co

mu dáma na informacích na letišti Charlese de Gaulla odmítla sdělit, kde celníky najde? Nebo když přece jen získal potřebné razítko a hodil obálku do koše na recyklovaný odpad, který se tvářil jako schránka? Znovu a znovu se nechával okolnostmi zdeptat. Tentokrát jim to ale nevyjde. Vytkl si cíl: dostat po téhle cestě tu zatracenou daň zpátky za každou cenu. Po italské výhře se na nákupech v Turíně dost rozšoupl (košile chambray se širokým bílým vodorovným lemem, jaký mívá spodní okraj fotografie), takže na letišti v Miláně dojel o hodinku dřív, našel dotyčnou kancelář, vstoupil do ní s košilí v ruce – a od celníka si vyslechl nepovzbudivou zprávu, že je třeba posečkat, až opustí Evropskou unii. K čemuž dojde v Paříži, kde bude přestupovat na let do Afriky. Nedal se tou zprávou zastrašit. V Berlíně zkusil uplatnit stejnou taktiku, avšak se stejným výsledkem (celnice se zrzavým ježkem, takže určitě Berlínanka). Přesto se nevzdával. Při přestupu v Paříži však narazil na zdatného soupeře. Další zrzka s ježkem, překvapivě taky Němka. Buď to bylo dvojče té berlínské, nebo si sem zaskočila na víkendový melouch. „Irské formuláře nepřijímáme,“ informovala ho ledovou angličtinou. Jeho obálka je jakýmsi podivným řízením osudu irská, ale formulář na vrácení DPH uvnitř je italský. „Je to z Itálie!“ upozornil ji, leč zrzka zavrtěla hlavou. „Italské, povídám! Ne irské!“ Měl bezpochyby pravdu, jenže se rozkřičel, a tím pádem prohrál. Ucítil, jak se na povrch dere velmi povědomá úzkost. Úřednice to na něm určitě poznala. „Musíte to odeslat z Evropy,“ informovala ho. Pokusil se uklidnit a zeptal se, kde je na tomhle letišti pošta. Její oči zvětšené brýlemi už ani nevzhlédly a rty

se nepousmály, když s uspokojením vyřkla ortel: „Na letišti žádná pošta není.“

Odpotácel se od kukaně s pocitem naprosté porážky a otupený panikou se vydal k odletové bráně. S jakou závistí hleděl na štamgasty kuřáckých salonků, kteří se culili ve svých prosklených výběžích. Nespravedlnost na něj dolehla plnou vahou. Přebíral si v duchu všechny křivdy jako korálky růžence, cítil je pod prsty, když je posílal dál. Plastový telefon, který našla pod stromečkem jeho sestra, a on utřel. Dvojka z chemie jen proto, že měl údajně nečitelnou závěrečnou písemku. Nějaký prachatý zmetek, který se dostal na Yale místo něj, všichni ti lidé, kteří nebohého Lesse šikanovali a vysmívali se mu, včetně jeho vydavatele, který odmítl jeho poslední román, nebo vědomí, že se nikdy nedostal do žebříčku nejlepších spisovatelů pod dvacet, pod třicet, pod čtyřicet ani pod padesát let – za touhle věkovou hranicí už se literáti nerozlišují. Lítost po rozchodu s Robertem. Teskná muka po Freddym. Jeho mozek se zase posadil do kasy a markoval mu ceny za vyčpělé ostudnosti, jako kdyby za ně už dávno nezaplatil plnou cenu. Snažil se, ale nedokázal to vzdát. Nejde o peníze, namlouval si, nýbrž o princip. Udělal všechno správně, a stejně ho zase odbyli. Nejde o peníze. Teprve když minul butiky Vuitton, Prada a další oděvní značky pojmenované po pití nebo po cigaretách, konečně si to připustil: Jde o peníze. V první řadě. A zničehonic jeho mozek usoudil, že na vstup mezi padesátníky ještě není připravený. Když zbitý, zpacený a znavený životem dorazil k davům čekajícím u své brány, jedním uchem se zaposlouchal do oznámení v reproduktorech. „Vážení cestující do Marrákeše, tento let je přeplněn. Hledáme

dobrovolníky, kteří by souhlasili s pozdějším odletem dnes večer, výměnou za peněžní poukázku na –“

„Já se hlásím!“

Šprýmař osud zacinkal jako polední zvonkohra a převrátil hodiny. Není to tak dlouho, co se Less v letištní hale cítil ztracený, okradený a ponížený – a kde je teď? Pochoduje si po rue des Rosiers s kapsou plnou bankovek! Zavazadlo mu uložili na letišti a nyní stráví několik hodin ve městě, kde si může dělat, co se mu zlíbí. Už zavolal jednomu starému příteli.

„No ne, Arthur! Mladý Arthur Less!“

V telefonu: Alexander Leighton, příslušník hnutí Russian River. Básník a dramatik, učenec a černošský gay, který odjel z Ameriky před tamním buranským rasismem a vyměnil ho za sofistikovaný rasismus francouzský. Less si ho pamatuje v časech největší slávy, kdy nosil husté afro a recitoval jim svou poezii při večerech. Při posledním setkání měl už hlavu jako koleno.

„Slyšel jsem, že ses dal na cestování. Měls dát vědět, že sem přijedeš!“

„Sem jsem jet neměl,“ vysvětlil Less, natolik potěšený odkladem rozhodnutí, jímž se obžalovaný odsuzuje k padesátým narozeninám, až mu ani nedošlo, co to koktá. Vystoupil z metra někde v Marais a nějak už se v té čtvrti nevyznal. „Učil jsem chvíli v Německu a předtím jsem byl chvíli v Itálii. A tady jsem si nechal dobrovolně posunout odlet.“

„To mám ale kliku.“

„Napadlo mě, že bychom spolu mohli zajít někam na jídlo, nebo aspoň na skleničku.“

„Sehnal tě Carlos?“

„Kdo? Carlos? Proč?“ Nevyznal se ani v téhle poznámce.

„No, vždyt' on se ti ozve. Chtěl koupit moje starý dopisy, poznámky, deníky. Nevím, co má za lubem.“

„Carlos?“

„Jenže já už všechno prodal Sorbonně. Ten ti zavolá, uvidíš.“

Bleskově si představil svoje listiny uložené v archivu Sorbonny. *Sebraná korespondence Arthura Lesse*. Nejspíš by přilákala zhruba tolik zájemců jako večer s ním.

Alexander repetil dál. „... a taky mi povídal, že jedeš do Indie!“

Tomu se říká informační fofr! „Ano, vlastně mi to navrhnul on. Poslyš –“

„Mimochodem, všechno nejlepší k narozeninám.“

„Ale já budu mít narozeniny až –“

„Víš, musím už končit, protože se chystám na jednu slavnostní večeři. Ti lidi jsou aristokrati, milují Američany i kumštýře a budou moc rádi, když přijdeš. Já samozřejmě taky. Tak co?“

„Slavnostní večeře? Nevím, jestli...“ Opět problém toho typu, s jehož řešením mívá Arthur pokaždé potíže. *Co dělat, když druhořadému pisálkovi letí o půlnoci letadlo, ale v osm by šel rád v Paříži na večeři...*

„No tak. Tohle je bohémská Paříž, tady se lidi rádi nechávají překvapit. A můžeme si popovídat o té svatbě... Rozkošná záležitost – a ten *skandálek* k tomu!“

Zmatený Less ze sebe vypotil něco jako zahýkání. „Jo... tohle, no... ha ha ha –“

„Takže už jsi to slyšel. Hele, musíme to pořádně probrat. Těším se!“ Nadiktoval Arthurovi absurdně znějící adresu na rue du Bac, přidal dva kódy ke dvojím dveřím, a pak se s ním chvatně rozloučil. Zmatený cestovatel zůstal stát před domem obrostlým břečťanem. Kolem něj prošla ve dvojstupu skupinka školaček.

Teď už na tu večeri prostě musí, není zbytí. Rozkošná svatba – a *skandálek* k tomu. Nadějný příslib, jako když před vámi kouzelník zamává kartou, kterou vzápětí nechá zmizet, ale ta křížová dvojka se dřív nebo později zase vynoří za vaším uchem. Takže Less odešle žádost o vrácení DPH, půjde na večírek, vyslechne si to nejhorší a stihne půlnoční let do Maroka. A mezitím se projde po Paříži.

Město kolem něj roztáhlo svá holubí křídla. Vydal se přes place des Vosges, kde ho upravené stromořadí ochránilo jak před lehkým krápáním, tak před pěveckými výkony Utažského dětského sboru ve žlutých tričkách, který se chutě pustil do popových melodii osmdesátých let. Na lavičce se vášnivě líbala dvojice ve středním věku, snad inspirovaná písněmi svého mládí, a nedbala na to, že jim baloňáky kropenatí dešťovými kapkami. Less se na ně zadíval ve chvíli, kdy muž při písni „Všechno jen pro tebe“ vklouzl své partnerce rukou pod blůzku. Pod podloubím lemujícím čtvercové náměstí se k sobě u domu Victora Huga choulila skupina teenagerů v igelitových pláštěnkách a vyhlížela do sílicího deště. Tašky z obchodu se suvenýry napovídaly, že uhrovatí turisté právě okukovali Quasimoda. V *pâtisseries* dokonce ani Lessova nesrozumitelná francouzština nezabránila úspěchu. Zakrátko držel v ruce mandlový croissant,

který ho zasypal máslovými drobečky. Vydal se do muzea Carnavalet, aby v expozici věnované pařížským dějinám obdivoval renovaci rozpadajících se paláců, a to sál za sálem, prohlédl si podivnou *groupe en biscuit* znázorňující Benjamina Franklina, jak podepisuje smlouvu s Francií, obdivoval vysoké postele minulých staletí s lůžkem ve výši ramen a v úžasu stanul před Proustovou černou a zlatou ložnicí. Její legendární korkové stěny jako by patřily spíš do budoáru než do života šilence, jenž se toužil izolovat před vnějším světem, a vzápětí ho dojal portrét Prousta staršího na zdi. Právě stanul pod obloukovým vchodem do zrekonstruovaného zlatnictví Fouquet, když – v jednu hodinu – uslyšel odbíjení rozléhající se celým muzeem. Tady na rozdíl od jisté hotelové haly v New Yorku svědomití zaměstnanci strojek opravdu natahovali, avšak když tam Less tiše stál a počítal údery, došlo mu, že se o hodinu rozchází s realitou. Napoleonský čas.

Čas. Než se vydá na adresu, kterou mu nadiktoval Alexander, má ho pořád na rozdávání. Vykročil po rue des Archives a brankou vešel do staré židovské čtvrti. Mladí turisté tam stáli ve frontách na falafel, starší posedávali na zahrádkách kaváren s obrovskými menu v rukou a s výrazem zoufalství ve tvářích. Elegantní Pařížanky v černé a šedé popíjely křiklavě barevné americké koktejly, jaké by si ve Státech neobjednaly ani nejobnější členky ženského spolku. Rozpomněl se na jinou návštěvu Paříže, kdy sem za ním přijel Freddy a měli tu strávit dlouhý lenivý týden. Projít muzea i skvělé restaurace, dopřát si přiopilé noční procházky po Marais ruku v ruce. Rozpomněl se na dny proležené v hotelové posteli nejen v zájmu odpočinku,

ale hlavně proto, že tu tenkrát chytil nějaký místní bacil. Jeho přítel Lewis jim vyprávěl o exkluzivním pánském butiku jen o kousek opodál v ulici. Freddy v černém saku, při pohledu do zrcadla, který se z pátravého proměnil v nadšený: „Vážně vypadám takhle?“ A tolik naděje v očích, že mu Arthur to sako musel koupit, i když ho stálo stejně jako celý výlet. Později se k tomu zbrklému činu přiznal Lewisovi a dočkal se odpovědi: „A co chceš mít napsaný na hrobě? *Jel do Paříže, a nevyvedl tam žádnou ztřeštěnost?*“ A posléze přemítal, jestli to byla narážka na sako, nebo na Freddyho.

Našel černé průčelí bez vývěsního štítu, neoznačený zlatý zvonek. Dotkl se váhavě jeho bradavky, než ji doopravdy zmáčknu, a byl vpuštěn.

O dvě hodiny později stál Arthur Less před zrcadlem. Nalevo od něj byla bílá koženková pohovka, na stolku vypité espreso a sklenka šampaňského. Napravo Enrico, drobný vousatý čaroděj, který ho uvítal a usadil, aby si host udělal pohodlí, než mu donese „něco speciálního“. Jak ten se lišil od piemontského krejčího s mrožím knírem, který mu mlčky vzal míry pro druhou část jeho italské výhry – zakázkový oblek – a pak, když u něj Arthur rozradostněně objevil látku v ideálním odstínu modři, zavrtěl hlavou. „Moc mladistvé. Moc světlé. Pro vás šedivá.“ Když však Less trval na modré, pokrčil krejčí rameny a záhadně prohlásil: *Uvidíme*. Spisovatel mu nadiktoval adresu hotelu v Kjótu, kde bude za čtyři měsíce ubytován, a zamířil do Berlína s pocitem, že mu druhou část odměny někdo upřel.

Zato tady v Paříži je to hotová komnata pokladů. A v zrcadle se zhlíží zbrusu nový Less.

Enrico: „Nemám... prostě nemám slov...“

Cestovatelé se pomýleně domnívají, že když už pobývají v zahraničí, měli by si tam nakupovat oblečení. Avšak bílé plátěné tuniky, které v Řecku vypadaly tak elegantně, se po vylovení z kufru stávají hipísáckými hadry. Skvostné proužkované košile z Říma zůstanou navždy uložené ve skříni. Jemné batikované haleny z Bali se nejdřív vezmou na okružní cestu parníkem, pak se z nich ušijí povlaky na polštářky a nakonec se stanou předzvěstí blížící se demence. A potom je tady Paříž.

Less má kožené šněrovací boty, ponožky se zeleně naznačenými prsty, úzké černé plátěné kalhoty se štepovanými švy, šedivé oboustranné tričko a bundu s kapucí, jejíž kůže je laskyplně vyčiněná do hebkosti opotřebované pryže. Vyhlíží jako drsný raper z Fire Islandu, pouze mu táhne na padesát. Jenže v téhle zemi, v tomhle městě, v téhle čtvrti, v téhle místnosti – plné výstředních nehorázností z kožešin a kůží, jemňůstek v podobě skrytých knoflíčků a švů, v barevné škále omezené na noirové filmy, se střešním oknem posetým kapkami deště a podlahou z nemořené jedle, s několika buclatými žárovkami, jež visí z trámů jako andílci, a s Enrikem očividně trochu zamilovaným do toho okouzlujícího Američana – má Less dojem, že prošel proměnou od hlavy k patě. Je atraktivnější, sebevědomější. Jako by kdysi někdo vytáhl z nejhořejších polic zimní svršky jeho mládí a ve středním věku mu je slavnostně vrátil. *Vážně tak vypadám?*

Slavnostní večeře se koná na rue du Bac, v někdejších pokojících pro služky, jejichž nízké stropy a propojené chodbičky se hodí

spíš pro vraždu než pro banket. Když Lesse představují jedné usměvavé aristokratické tváři za druhou, přistihne se, že uvažuje v kategoriích brakové detektivky. „Dcera bohémského umělce,“ šeptá si, když mu ručku podá cukrkandlová blondýnka v zelené teplákové soupravě a se zorničkami rozšířenými kokainem. Pokývnutí starší ženy v hedvábné tunice: „Mamá, která prohrála všechny šperky v kasinu.“ Následuje bratranec budižkničemu z Amsterdamu v pruhovaném bavlněném obleku. Syn gay, oblečený *à l'Américain* v tmavomodrém sáčku a khaki kalhotách, dosud bojující s následky víkendového požití extáze. Nudný italský stařík v malinovém saku se sklenkou whisky v ruce: bývalý *collaborateur*. Fešný Španěl v nažehlené košili v rohu – ten je zřejmě všechny vydírá. Hostitelka s rokokovým účesem a kubistickou bradou: utratila poslední peníze za čokoládovou pěnu. A koho tu zavraždí? No přece jeho! Hosta pozvaného na poslední chvíli, muže z neznáma, ideální oběť. Zamžourá do svého otráveného šampaňského (už druhá sklenička) a usměje se. Pátrá po Alexanderu Leightonovi, jenže ten je buď někde zašitý, nebo dorazí později. A pak si Less vedle knihovny povšimne štíhlého plešounka v brýlích se zabarvovacími skly. Zmocní se ho nával paniky a zběsile se rozhlédne, kde nechal empírový tesař díru, jenže život žádné nouzové východy nenabízí. A tak se znova napije, přistoupí k němu a osloví ho jménem.

„Arthure,“ pokývne s úsměvem Finley Dwyer. „Tak zase v Paříži!“

Proč proboha musí patřit k těm, na které staří známí nikdy nezapomínají?